

CERTUS

domnīca mērķtiecīgai izaugsmei

**Latvijas Konkurētspējas
ziņojums**

2015

Kokrūpniecības nozare

Pilnais teksts

Jānis Ozoliņš &
Aleksejs Nipers

Saturs

1. Nozares un tās tautsaimnieciskās nozīmes raksturojums	3
2. Galvenie korrūpcības izaicinājumi un iespējamie risinājumi	8
2.1. Koksnes resursu efektīvāka izmantošana pievienotās vērtības radīšanai Latvijā	8
2.2. Korrūpcības izstrādājumu patēriņa paaugstināšana Latvijā	10
2.3. Kapitāla akumulācija Latvijas korrūpcībā	10
3. Rekomendācijas publiskā sektora organizācijām	15
Autori	16

1. NOZARES UN TĀS TAUTSAIMNIECISKĀS NOZĪMES RAKSTUROJUMS

Mežs ir viens no galvenajiem Latvijas *stratēģiskajiem* resursiem. Mežainuma ziņā Latvija ir starp sešām bagātākajām ES valstīm, jo mežu kopējā platība veido 50% valsts teritorijas. Pēc meža koksnes krājas uz iedzīvotāju (298 m³) Latvija atbilstoši 2010. gada Eurostat datiem ir 4. vietā Eiropas Savienībā, apsteidzot tās vidējo rādītāju 6 reizes. Tomēr Latvija platības ziņā veido tikai 1,6% no ES teritorijas, tādēļ, neraugoties uz valsts augsto mežainumu, Latvijā atrodas tikai 2,6% ES koksnes krājas. Turpretim teritoriāli plašākajās Baltijas reģiona kaimiņvalstīs, piemēram, Zviedrijā atrodami 13% ES koksnes krājas, bet Somijā – 9%, kas šajās valstīs veido resursu bāzi lielāka mēroga tautsaimnieciskām aktivitātēm.

Savukārt Latvijas klimats un augsnes ir piemēroti, lai starptautiskā līmenī nodrošinātu konkurētspējīgu ātraudzības un kvalitātes kombināciju. Saskaņā ar monitoringa datiem 2013. gadā koksnes krāja mežā sasniedza 667 milj. m³, un ikgadējais pieaugums pārsniedza 25 milj. m³. Ikgadējie *ciršanas apjomi ir aptuveni 63% no krājas pieauguma* (salīdzinājumam Somijā – 70%, bet Zviedrijā 85%) un nodrošina koksnes ieguvu 11-12 milj. m³ līmenī gadā. Svarīgi, ka 49% meža Latvijā pieder valstij (Valsts meža dienesta dati), kas, plānveidīgi apsaimniekojot, stabilizē kokapstrādes izejvielu plūsmu. Finanšu krīzes periodā 2008. un 2009. gadā tieši koksnes resursu ieguves palielināšana valsts mežos ļāva kompensēt būtisko ieguves apjoma kritumu pārējos mežos un pazemināt krīzes ekonomisko ietekmi.

Meža resursi ir cieši saistīti ar valsts identitāti, un ir pamats ne vien lauku, bet visas valsts ekonomikai svarīgās *meža nozares attīstībai*. Meža nozari veido *mežsaimniecība*¹ un *kokrūpniecība*². Meža nozare ir ekonomiski svarīga: veidojot IKP, tā rada gandrīz trešdaļu Latvijas primāro un sekundāro sektoru pievienotās vērtības (1. att.), bet 9% valstī nodarbināto tā ir ienākumu avots. Savukārt meža nozarē *ekonomiski nozīmīgākā ir*

kokrūpniecība, jo tās pieņesuma daļa nozares pievienotajā vērtībā ir 70%, bet nodarbināto kopskaitā – 65%.

Latvijas meža nozari un kokrūpniecību raksturojošie rādītāji

1. attēls

¹ NACE 2. red. A02 (mežsaimniecība un mežizstrāde)

² NACE 2. red. C16 (koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana) un C31 (mēbeļu ražošana)

Viens no galvenajiem kokrūpniecības tautsaimnieciskajiem efektiem ir tās *ārējās tirdzniecības bilances stūrakmens statuss*. Kokrūpniecības produktu ārējās tirdzniecības bilance ir *vispozitīvākā* – 2014. gadā eksports saskaņā ar LR CSP datiem pārsniedza importu par 1,43 mljrd. EUR. Salīdzinājumam graudaugu produktu – nākamās preču grupas ar pozitīvāko ārējās tirdzniecības bilanci – saldo bija vairāk nekā 6 reizes mazāks. Jāuzsver, ka meža nozares eksporta vērtībā tikai 11% veidoja produkti, kuriem nebija veikta apstrāde (1. att.). Vēl jo vairāk, *Latvija ir neapstrādātu kokmateriālu importētājvalsts*: 2014. gadā zāģbaļķu imports pārsniedza eksportu par 0,3 milj. m³.

Taču kokrūpniecībā joprojām ir ievērojams neizmantotā ieguldījuma potenciāls Latvijas ārējās tirdzniecības bilancē – eksporta vērtībā vēl ir samērā augsts tās produkcijas īpatsvars, kuras dziļāku apstrādi būtu iespējams veikt pirms izvešanas (piemēram, kokrūpniecības eksporta vērtībā 2014. gadā 27% veidoja zāģmateriāli). Latvijas kokrūpniecības galvenie partneri 2014. gadā pēc uz šīm valstīm eksportētās produkcijas vērtības īpatsvara bija Lielbritānija (17%), Zviedrija (11%) un Vācija (10%). Nozare ir ne vien izteikti orientēta uz eksportu, ar nepilnīgi izmantotu eksporta vērtības pieauguma potenciālu, bet arī ir iekarojusi daudz un dažādu valstu tirgus, samazinot riskus. Tādēļ var pieņemt, ka, veicinot kokrūpniecības attīstību, pieaugs tās piensums ārējās tirdzniecības bilancē un atkarība no atsevišķiem eksporta tirgiem ārējā tirdzniecībā samazināsies.

Izvirzot jebkuru ieteikumu kokrūpniecības attīstības veicināšanai, ir jāvērtē, vai valstī tomēr nav citas – daudz perspektīvākas nozares. Apskatot Latvijas apstrādes rūpniecības datus par 2013. gadu, varam secināt, ka, piemēram, datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošanā pievienotā vērtība uz vienu apgrozījuma eiro bija par 8 centiem jeb 33% augstāka nekā kokrūpniecībā.

Tāpat minētā nozare ir spējīga maksāt darbiniekiem vidēji par 58% vairāk nekā kokrūpniecībā. No otras puses, ir jāatzīst, ka kokrūpniecības ieguldījums pievienotās vērtības veidošanā apstrādes rūpniecībā ir visaugstākais (26% saskaņā ar 2013. gada datiem), nākamā nozīmīgākā ir pārtikas produktu ražošana ar 16%. Savukārt minētās datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošanas nozares piensums ir tikai aptuveni 3%. Kokrūpniecība ir arī nozīmīgākā apstrādes rūpniecībā pēc pamatlīdzekļu vērtības bilancē (28% apstrādes rūpniecības pamatlīdzekļu vērtības) – tajā ir akumulēts ievērojams kapitāla apjoms. Jāpiemin arī tas, ka meža nozari un kokrūpniecību kā vadošās jomas Latvijā apkalpo attīstīts izglītības iestāžu un zinātnisko institūciju tīkls³. Nenoliedzot citu apstrādes rūpniecības nozaru priekšrocības, kokrūpniecības ekonomiskais nozīmīgums tomēr šobrīd ir augstāks, tajā akumulēts ievērojams kapitāla apjoms, izveidota atbalsta infrastruktūra, turklāt nozare ir piesaistīta teritorijai kā izejvielu avotam. Tādēļ kokrūpniecības attīstīšanas iespējām noteikti ir jāpievērš uzmanība arī turpmāk.

Atkarībā no pamatizejvielas pārstrādes pakāpes kokrūpniecība tiek iedalīta *pirmapstrādē*⁴ un *tālākapstrādē*⁵. Pirmapstrāde 2013. gadā Latvijā veidoja 46% kokrūpniecības produkcijas vērtības, 37% kopējās pievienotās vērtības, un tās īpatsvars nozarē nodarbināto kopskaitā bija 42%. Turklāt pirmapstrāde bija meža nozares nozīmīgākā apakšnozare pēc eksporta vērtības (46%). Ar līdzīga apjoma nodarbināto skaitu un, nozīmīgi nemainoties pievienotajai vērtībai, laika posmā no 2008. līdz 2013. gadam pirmapstrādē ir pieaugusi produkcijas vērtība (1. tab.). Pirmapstrādē pievienotās vērtības īpatsvars produkcijas vērtībā ir zemāks nekā tālākapstrādē (22%). Tomēr pievienotā vērtība uz darbinieku ir augstāka nekā vairākās tālākapstrādes apakšnozarēs, un pastāv tālākas šī rādītāja paaugstināšanas iespējas.

³ Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Latvijas Valsts mežzinātnes institūts Silava, Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts, Meža nozares kompetences centrs, 18 profesionālās izglītības iestādes

⁴ NACE 2. red. C16.1 zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana

⁵ NACE 2. red. C16.2 koka, korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana un C31 mēbeļu ražošana

Uzņēmējdarbības rādītāji Latvijas kokrūpniecībā, 2013. g.

1. tabula

NACE 2. red. klase	Produkcijas vērtība, milj. EUR	Kopējā pievienotā vērtība, milj. EUR	Nodarbināto skaits, tūkst.	Kopējā pievienotā vērtība/ produkcijas vērtība	Kopējā pievienotā vērtība uz nodarbināto, tūkst. EUR
Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana (C1610)	938 ↑	181 ●	13 ●	0.19 ↓	14 ●
Finiera lokšņu un koka paneļu ražošana (C1621)	426 ↑	137 ↑	3 ●	0.32 ●	45 ↑
Namdaru un galdniecības izstrādājumu ražošana (C1623)	157 ↑	44 ↑	4 ↑	0.28 ↓	11 ↑
Pārējo koka izstrādājumu ražošana; korķa, salmu un piņo izstrādājumu ražošana (C1629)	196 ↑	43 ↑	2 ↑	0.22 ↓	21 ↑
Biroju un veikalu mēbeļu ražošana (C3101)	45 ↑	13 ●	1 ●	0.29 ↓	12 ↑
Virtuves mēbeļu ražošana (C3102)	9 ●	2 ↓	0.4 ●	0.22 ●	6 ↓
Matraču ražošana (C3103)	3 ●	0.8 ●	0.1 ↓	0.27 ●	9 ↑
Citu mēbeļu ražošana (C3109)	153 ↑	43 ●	5 ↓	0.28 ↓	9 ↑

Piezīmes:
Rādītāja dinamikas tendence 2008.-2013. g.: ↑ – augoša; ↓ – dilstoša; ● – nav izteikta.
Nav datu par parketa paneļu ražošanu un koka taras ražošanu.

(Avots: LR CSP)

Saskaņā ar Eurostat datiem 2013. gadā Latvijā pirmapstrādē darbojās 870 uzņēmumi. Pēc darbinieku skaita 53 no tiem bija vidējie uzņēmumi (50 līdz 249 darbinieki), savukārt tikai 4 no tiem – lieli uzņēmumi (250 darbinieki un vairāk). Pirmapstrādes apgrozījumā lielo uzņēmumu īpatsvars bija tikai 15%, bet vidējo – 55%. To nosaka apstākļi, ka vairums pēc apstrādātā kokmateriālu apjoma lielāko pirmapstrādes uzņēmumu (*Vika Wood, Kurekss, AKZ, Stora Enso Latvija, IKEA Industry Latvia LTD un Rettenmeier Baltic Timber*) ir vidējie uzņēmumi, un tikai *Gaujas Koks* – liels, jo daudzviet ir veikta ražošanas procesu automatizācija. Autoru intervijas ar nozares uzņēmējiem un citām ieinteresētajām pusēm liecina, ka konkurence par izejvielām ir augsta un pirmapstrādes apjomu palielināšanai nav pieejama koksnes resursu bāze. Autori

pievienojas nozares pārstāvju viedoklim, ka tālākā pirmapstrādes attīstība notiks, veicot ražošanas procesa automatizāciju, bet nepalielinot pārstrādātās izejvielas apjomu.

Tālākāpstrāde 2013. gadā Latvijā veidoja 54% kokrūpniecības produkcijas vērtības, 63% kopējās pievienotās vērtības, un tās īpatsvars nozarē nodarbināto kopskaitā bija 58%. Tālākāpstrādē NACE 2. red. C16.2 grupas apakšnozarēs 2013. gadā darbojās 1005 uzņēmumi, no tiem – 49 vidējie un 5 lieli uzņēmumi. Jāuzsver, ka šajā grupā ir augstākais koncentrācijas līmenis kokrūpniecībā, jo 5 lieli uzņēmumi veidoja 43% grupas apgrozījuma valstī (vidējie uzņēmumi – 31%). Tā kā faktiskais produktu ģeogrāfiskais tirgus ir ievērojami plašāks par Latvijas

teritoriju, no konkurences viedokļa koncentrācija ir vērtējama kā zema. Savukārt faktiskajā ģeogrāfiskajā tirgū strādājošie zviedru un somu konkurējošie uzņēmumi ir vidēji lielāki nekā Latvijā. Piemēram, finiera lokšņu un koka paneļu apakšnozarē Zviedrijas un Somijas uzņēmumi ir vidēji par 30% lielāki un 1,5 reizes produktīvāki nekā Latvijas uzņēmumi.

Tālākapstrādē izcilāko sniegumu nodrošina *finiera lokšņu un koka paneļu ražošanas apakšnozare*, kas viena pati veido 28% kokapstrādes pievienotās vērtības un kurā ir augstākā pievienotās un produkcijas vērtības attiecība (1. tab.). Turklāt šīs apakšnozares neto apgrozījumā 44% veidoja lielākais Latvijas kokrūpniecības uzņēmums *Latvijas Finieris* (186 milj. EUR). Savukārt otra šīs apakšnozares līdera *Kronospan Rīga* apgrozījuma daļa bija 38% (160 milj. EUR). Jāpiemin arī *namdaru un galdniecības izstrādājumu* ražošana, kurā pieaug gan nodarbināto skaits, gan pievienotā vērtība uz nodarbināto. Viens no perspektīvākajiem šīs apakšnozares virzieniem ir koka māju ražošana – tā Latvijā samērā strauji attīstās un ir izteikti orientēta uz eksportu. Tajā pašā laikā pētījuma autoru intervētie nozares eksperti piekrit uzskatīt, ka tieši tālākapstrādes attīstībā joprojām ir liels neizmantots piensuma Latvijas tautsaimniecībai potenciāls. Ir jāveic dziļāka Latvijas eksportējamo pirmapstrādes produktu apstrāde pirms to izvešanas.

Latvijas *mēbeļu nozares* kā tālākapstrādes apakšnozares struktūrā (kopumā 703 uzņēmumi) galvenā loma ir 24 vidējiem uzņēmumiem, kas veido 52% apgrozījuma, bet pēc darbinieku skaita tikai 1 uzņēmums ietilpst lielo uzņēmumu kategorijā. Kā Latvijas vadošie mēbeļu ražošanas uzņēmumi ir minami *Avoti SWF*, *Daiļrade koks*, *Elīza-K* un *Pinus GB*. Diemžēl Latvijas mēbeļu ražošanas produkcijas vērtības pieaugums laika periodā

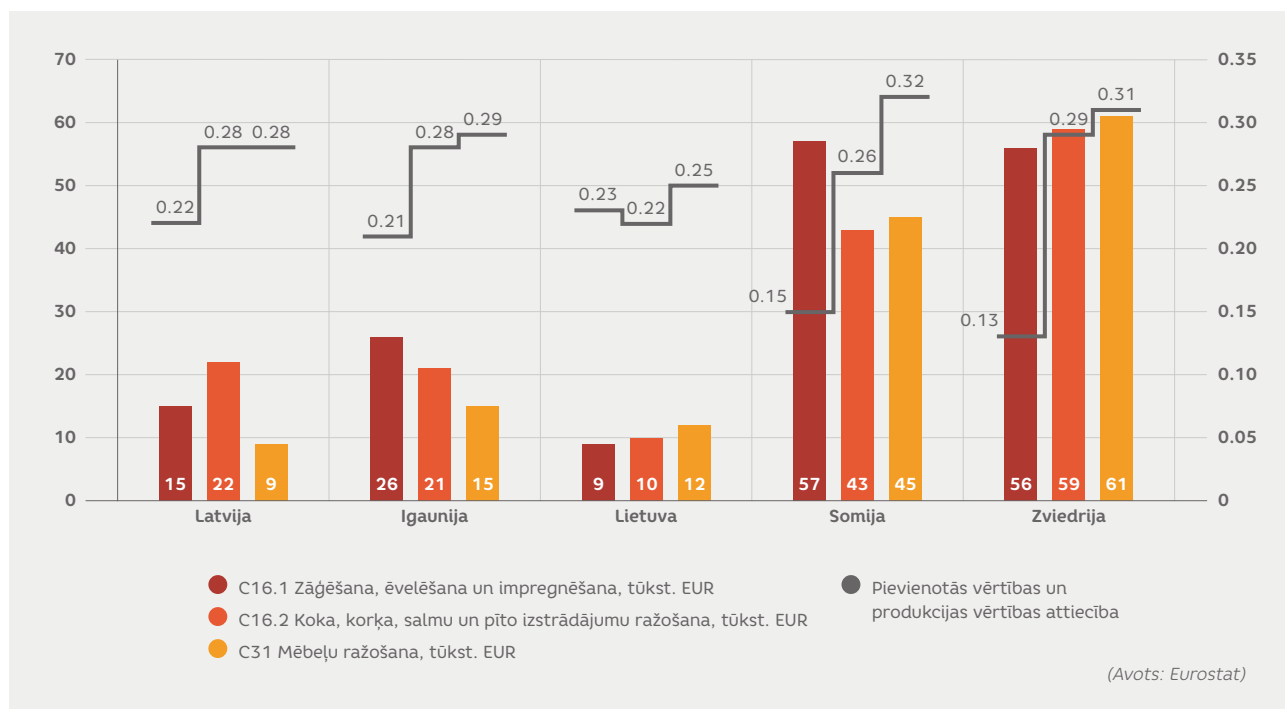
no 2008. līdz 2013. gadam neliecina par strauju izaugsmi, samazinājies arī darbinieku skaits un nozares pievienotā vērtība. Mēbeļu ražošanā pievienotā vērtība uz nodarbināto, salīdzinot ar citām tālākapstrādes nozarēm, ir mazāka, bet algas nav zemākas, tādēļ aptuveni ¾ pievienotās vērtības veido personāla izmaksas, kas nav pozitīvi no uzņēmējdarbības ilgtermiņa skatpunkta. Autoru veiktās intervijas liecina, ka nozīmīga daļa mēbeļu nozares uzņēmumu strādā segmentā, kurā nepieciešams pastāvīgs intensīvs mārketinga darbs individuālu pasūtījumu piesaistē starptautiskā līmenī. Daļā nozares uzņēmumu ir neliels inovatīvo tehnoloģiju un jaunu produktu īpatsvars⁶, tomēr Latvijas uzņēmumiem nav iespēju ieguldīt mārketingā līdzekļus, kas būtu līdzvērtīgi konkurējošo vadošo mēbeļu ražotājvalstu uzņēmumu ieguldījumiem, kuri turklāt var lepoties ar senām tradīcijām un reputāciju. Galvenokārt šo iemeslu dēļ daudziem mēbeļu ražotājiem jaudu noslodze, un līdz ar to arī produktivitāte, ir zema.

Somija un Zviedrija ir vēl mežainākas un koksnes krājas ziņā bagātākas nekā Latvija, turklāt to kokrūpniecība ilgstoši attīstījusies tirgus ekonomikas apstākļos. Tādēļ salīdzinājums ar šīm valstīm ir lietderīgs galveno nozares problēmu un nākotnes uzdevumu noteikšanai. Nozares pilnveides procesā ir lietderīgi salīdzināt rezultātus arī ar Baltijas kaimiņvalstīm, ar kurām Latvijai ir bijušas samērā līdzīgās starta pozīcijas. Zināms, ka Somijā un Zviedrijā kokrūpniecības radītā *pievienotā vērtība uz nodarbināto ir līdz pat 6 reizes augstāka nekā Baltijas valstīs* (2. tab.), un līdzīga situācija ir arī ar produkcijas vērtību. Piemēram, Zviedrijā pirmapstrādē produkcijas vērtība, ko saražo 11,8 tūkst. nodarbināto, ir 5,1 mljrd. EUR, bet Latvijā 12,5 tūkst. nodarbināto saražo produkciju vien 875 milj. EUR vērtībā. Skaidri redzams, ka ne vien Latvijā, bet arī pārējās Baltijas valstīs kokrūpniecības galvenais uzdevums ir produktivitātes palielināšana.

⁶ Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts. (2012). Pētījums *Mēbeļrūpniecības konkurētspējas izpēte*.

Kokrūpniecības pievienotās vērtības rādītāji starpvalstu salīdzinājumā, 2013. g.

2. attēls

Salīdzinājums ar Ziemeļeiropas valstīm demonstrē, ka nākotnē arī Latvijā uz vienu apgrozījuma *eiro* radītā pievienotā vērtība pirmapstrādē samazināsies. Turpretī, pieaugot tālākapstrādes apgrozījumam, ir sagaidāms, ka tajā radītās pievienotās vērtības īpatsvars

apgrozījumā saglabāsies tuvu esošajam līmenim, bet radītās pievienotās vērtības kopējais apjoms pieaugs. Tādēļ dziļāka koksnes pārstrāde valstī ir tautsaimnieciski izdevīga un atbalstāma.

2. GALVENIE KOKRŪPNIECĪBAS IZAICINĀJUMI UN IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

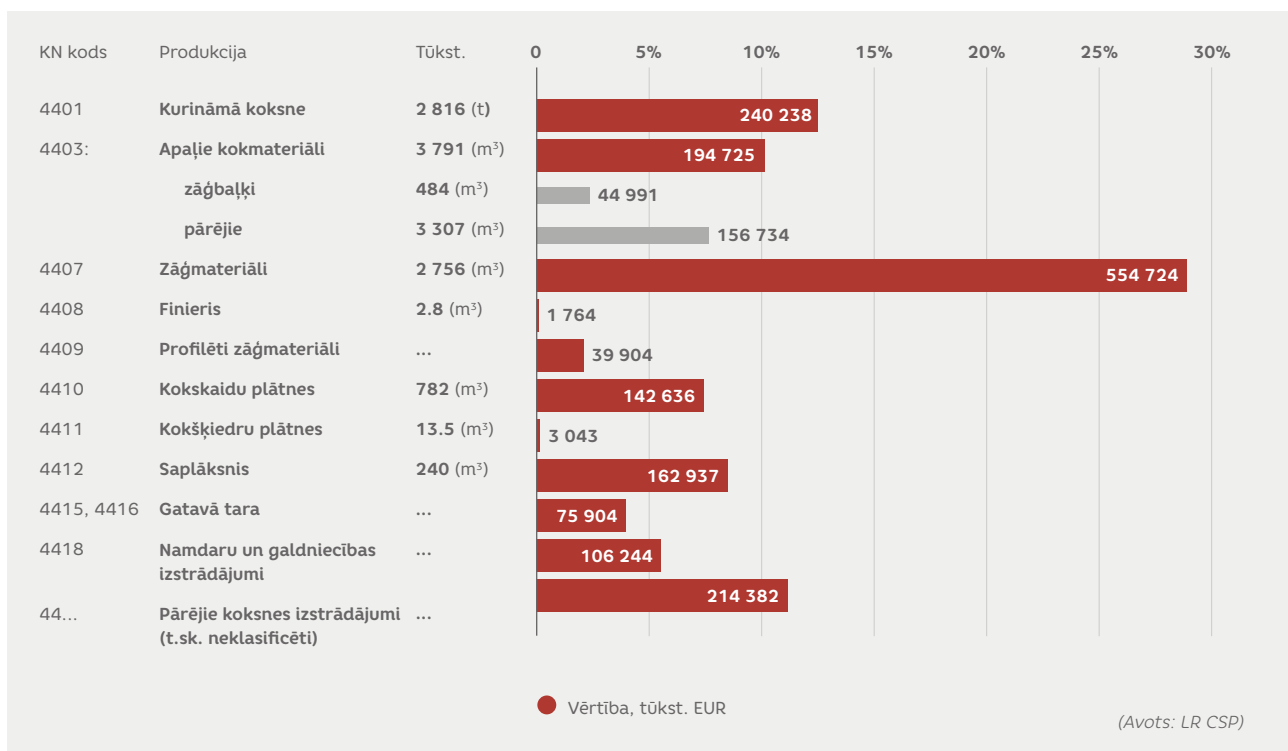
2.1. Koksnes resursu efektīvāka izmantošana pievienotās vērtības radīšanai Latvijā

Latvijas meža nozares eksporta vērtībā joprojām samērā liels ir tās produkcijas īpatsvars, kurai ir iespējams veikt dziļāku tālākapstrādi, radot lielāku pievienotās vērtības apjomu valstī (3. att.). Apaļie kokmateriāli un zāgmateriāli 2014. gadā veidoja 39% eksportētās koksnes un tās izstrādājumu vērtības. Veicot šo izejmateriālu tālākapstrādi, uz vienu realizētās produkcijas eiro

Latvijā papildus varēja radīt vēl 0,28 eiro pievienotās vērtības (2. att.). Tajā pašā laikā eksporta struktūra liecina, ka nozarē ir sasniegumi arī dziļi apstrādātu augstas pievienotās vērtības produktu eksportā, piemēram, plātņu, saplākšņa un namdaru un galdniecības izstrādājumu jomās. Tas ir pamats turpmākai virzībai uz Latvijas koksnes resursu efektīvāku izmantošanu.

Latvijas koksnes un tās izstrādājumu eksporta struktūra, vērtība tūkst. EUR, 2014. g.

3. attēls

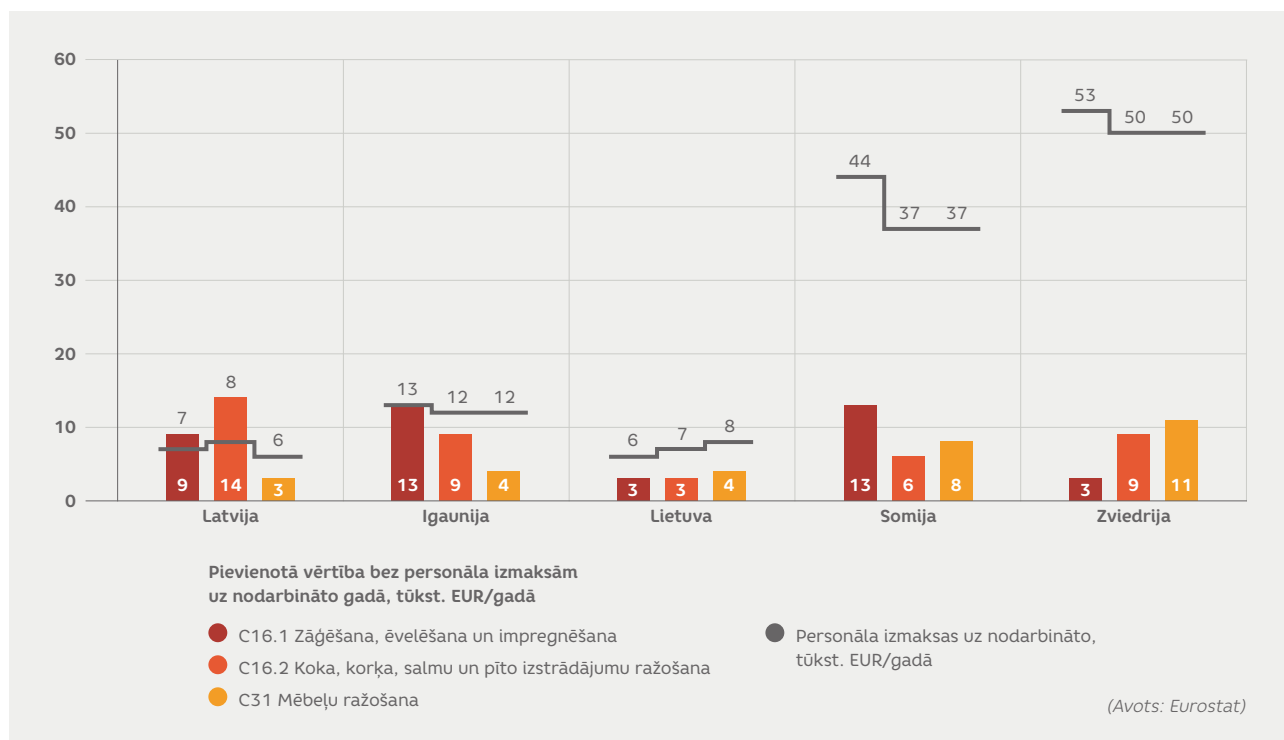

2014. gadā Latvija eksportēja skujkoku papīrmalku aptuveni 1,9 milj. m³ apjomā. Ja šī papīrmalka tiktu tālāk apstrādāta Latvijā, piemēram, līdzīgi kā tas notiek *Kronospan Riga*, ražojot plātnes, tad saskaņā ar autoru aprēķiniem nozarē radītā *pievienotā vērtība pieaugtu par aptuveni 72 milj. EUR*, tiktu radītas aptuveni 400 jaunas darbavietas, bet *produktivitāte kokrūpniecībā kopumā kāptu par 14%*. Lai minēto tautsaimniecisko efektu sasniegtu salīdzinoši īsā laikposmā, LIAA ar citu valsts institūciju atbalstu būtu ieteicams kā investorus Latvijā piesaistīt pasaules vai reģionāla mēroga tālākapstrādes

uzņēmumus ar nozīmīgiem apgūtiem realizācijas tirgiem. Papildus tam būtu nepieciešama arī valstī esošo tālākapstrādes uzņēmumu attīstība, kas analizēta šajā nodaļā. Tomēr līdzšinējie dati neliecina par strauju tālākapstrādes produktu īpatsvara pieaugumu eksporta vērtībā, bet attiecībā uz investoru piesaisti aktuāls ir jautājums, kādas ir Latvijas priekšrocības investīcijām kokrūpniecībā, salīdzinot ar citām valstīm. Autoru ieskatā nozīmīgākā priekšrocība ir salīdzinoši lēta darbaspēka pieejamība (4. att.).

Personāla izmaksu ietekme uz kokrūpniecības pievienoto vērtību starpvalstu salīdzinājumā, 2013. g.

4. attēls

Salīdzinot ar Latviju, Zviedrijā un Somijā *no uzņēmuma īpašnieku interešu viedokļa* pievienotā vērtība tiek lielā mērā zaudēta augstajās personāla izmaksās. Neraugoties uz salīdzinoši augsto produktivitāti, Zviedrijas un Somijas kokrūpniekiem gandrīz visi tās augļi ir jāatdod personālam. Piemēram, 4. attēlā sniegtie dati liecina, ka investora skatījumā *tālākapstrādes bizness (C16.2) Latvijā ir izdevīgāks nekā Somijā, Zviedrijā un pārējās Baltijas valstīs*: pēc personāla izmaksu atskaitīšanas pievienotā vērtība uz darbinieku (2012. gadā) Latvijā bija 14 tūkst. EUR, kamēr Zviedrijā tikai 9 tūkst. EUR, Somijā – 6 tūkst.

EUR, bet Lietuvā – vien 3 tūkst. EUR. Ja investoram jāizvēlas starp Baltijas valstīm, tad jāpievērš uzmanība arī apstāklim, ka Latvijā personāla izmaksas ir zemākas nekā Igaunijā. Turklāt Latvijā tāpat kā salīdzinājumam izmantotajās reģiona valstīs ir raksturīga tālākapstrādei piemērotu kokmateriālu pieejamība un lielāks meža krājas apjoms nekā pārējās reģiona valstīs, kas ir svarīgs priekšnosacījums nozares attīstībai tieši Baltijas reģiona centrālajā valstī. Var secināt, ka Latvijai ir nozīmīgas priekšrocības un tās ir jāizmanto, lai piesaistītu ārvalstu investorus tālākapstrādes straujākai attīstībai Latvijā.

2.2. Kokrūpniecības izstrādājumu patēriņa paaugstināšana Latvijā

Kaut arī Latvija ir meža resursiem bagāta valsts ar attīstītu kokrūpniecību, koksnes izstrādājumu *patēriņš uz iedzīvotāju Latvijā ir relatīvi mazs* – apmēram 2 m³ gadā⁷. Salīdzinājumam Igaunijā un Somijā šis rādītājs ir 1,6 – 2,4 reizes augstāks. Kaut arī nozīmīgu šīs atšķirības daļu veido kurināmās koksnes izmantošana kaimiņvalstīs, Latvijas kokrūpniecības apakšnozarēm būtu noderīgs vietējā kokmateriālu un koka izstrādājumu tirgus apjoma pieaugums. Palielinot patēriņu uz iedzīvotāju līdz Igaunijas līmenim, t.i., 1,6 reizes, *ik gadu Latvijā papildus tiktu patērēti 1,2 milj. m³ koksnes*, kas sniegtu nozīmīgu piensumu nozares attīstībai.

Viena no zemā koksnes patēriņa izpausmēm ir, piemēram, mazais pieprasījums pēc koka mājām Latvijā. Salīdzinājumam – Somijā koka mājas ir ļoti populāras, tādēļ šis valsts ražotāji 82% produkcijas realizē vietējā tirgū. Turpretī Latvijas koka māju ražotāji, galvenokārt mazie un vidējie uzņēmumi, uzreiz sastopas ar izaicinājumu – pārdot šos samērā komplicētos produktus ārvalstu tirgū.

Nevar runāt par ievērojamu kokmateriālu un koka izstrādājumu izmantošanas pieaugumu būvniecībā, jo to ierobežo ES regulu izmantošanai nepieciešamo *Latvijas būvnormatīvu nepilnības*⁸. Saskaņā ar autoru

aptaujāto arhitektu viedokli Latvijas būvnormatīvos noteiktās prasības attiecībā uz ugunsdrošību ierobežo koka izmantošanu, kaut gan vairākās ārvalstīs, piemēram, Norvēģijā, no koka tiek būvētas pat visām drošības prasībām atbilstošas daudzstāvu koka ēkas. Latvijas būvnormatīvi ar atrunām ir pieņemti 2015. gadā. Ekonomikas ministrija tos ieplānojuši pakāpeniski pārskatīt, tostarp, cerams, novēršot koka izmantošanu kavējošās nepilnības. Kokrūpniecības attīstībai ir svarīga būvnormatīvu izmaiņu ātrāka un pareizāka norise, bet tas ir resursu un kompetenču ietilpīgs process.

Neraugoties uz šiem apstākļiem, Latvijā ir realizēti būvniecības projekti, kuros kā nozīmīgs vai galvenais būvmateriāls izmantots koks, piemēram, dzīvojamo māju ciemats *Amatciems*. Tāpat publiskā sektora organizāciju un kokrūpnieku sadarbības rezultātā ar publisko atbalstu ir realizēts zīmīgs paraugprojekts inženierbūvju jomā – koka gājēju tilts pār autoceļu. Šādi paraugprojekti ir ļoti nepieciešami, lai demonstrētu koka pielietojuma plašās iespējas, noturību, ekonomisko izdevīgumu, drošību un vides aspektus. Publisko pasūtījumu izmantošanas potenciāls šādu paraugprojektu attīstībā ir ievērojams – sabiedrības vajadzību risināšanai ir iespējams projektēt un būvēt no koka, šādi atbalstot Latvijas kokrūpniecību.

2.3. Kapitāla akumulācija Latvijas kokrūpniecībā

Latvijas personāla izmaksu tuvošanās ES vidējiem rādītājiem tiek uzskatīta par objektīvu procesu⁹. Darbaspēka izmaksu pieauguma apstākļos Latvijas kokrūpnieki varēs saglabāt un uzlabot konkurētspēju, paaugstinot produktivitāti, modernizējot ražotnes. Somijā un Zviedrijā, salīdzinot ar Latviju, produktivitāte kokapstrādē ir vidēji 3-7 reizes augstāka – uz šādu līmeni jātiecas arī Latvijai. Tomēr jāatzīmē, ka minēto kaimiņvalstu uzņēmumi pēc saražotās produkcijas vērtības ir *lielāki*, piemēram, pirmapstrādē – 3-4 reizes. Tādējādi, lai sasniegtu līdzīgu produktivitātes līmeni, daudziem Latvijas kokrūpniecības uzņēmumiem būtu vairākkārt

jāpalielina darbības apjoms, kas prasa kapitālieguldījumus ražošanas attīstībā, investīcijas pamatlīdzekļos, kā arī kompetenci strādāt plašākā mērogā.

Salīdzinot ar 2008. gadu, Latvijas kokapstrādes uzņēmumu pamatlīdzekļu vērtība bilancē 2013. gadā bija līdzīga (-3%), savukārt mēbeļu ražošanā tā bija sarukusi par 34%. Spēcīgākie nozares uzņēmumi, piemēram, *Latvijas Finieris* realizē apjomīgas investīciju programmas, tajā pašā laikā kapitāla akumulācijas ātrums nozarē kopumā ir lēns, ieguldījumu apjoma dinamika pamatlīdzekļos neliecina par strauju nozares izaugsmi.

^{7,8} Zemkopības ministrija. (2015). *Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.-2020. gadam*.

⁹ Ekonomikas ministrija. (2015). *Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. 2015. gada jūnijs*.

Lai izprastu lēnās kapitāla akumulācijas cēloņus un vērtētu uzņēmumu spēju piesaistīt finanšu resursus, pētījumā tika veikta vairāku atšķirīgu kokrūpniecības uzņēmumu analīze (2. tab.).

Vudlande ir vidēja lieluma pirmapstrādes uzņēmums (pēc pārstrādātās koksnes apjoma ietilpst divdesmit lielāko uzņēmumu skaitā) – ražo latas, būvkoku, taru un dārza konstrukciju elementus. Uzņēmuma ražotne Smiltenes novada lauku teritorijā 2014. gadā nodarbināja 75 strādājošos. Ražošanas apjoms pieaug, uzņēmums

pastāvīgi strādā ar peļņu, kas dod iespēju samazināt atkarību no aizņemtajiem līdzekļiem un nodrošināt augstu likviditāti. Vairāk nekā 20 darbības gadu laikā ir iegūts respektabls klientu loks, tostarp Lielbritānijas vadošie kokmateriālu vairumtirgotāji. Intervijā ar uzņēmuma vadītāju gūtā informācija liecina, ka pieprasījumam pēc uzņēmuma ražojumiem ārvalstu tirgos ir izteikti sezonāls raksturs – aktīvajā celtniecības periodā *var realizēt pret uzņēmuma jaudu neierobežotu produkcijas apjomu*, bet pārējā periodā ir racionāli veidot krājumus.

Atsevišķu Latvijas kokrūpniecības uzņēmumu darbības rādītāji, 2014. g.

2. tabula

Uzņēmuma nosaukums, NACE 2. red. klase	Neto apgrozījums, tūkst. EUR	Pamatlīdzekļu vērtība bilancē, tūkst. EUR	Komerציālā rentabilitāte, %	Kopējā likviditāte, reizes	Saistību īpatsvars bilancē, reizes
Vudlande*, C1610	11 691 ↑	4 015 ↓	2.3 ↓	2.2 ●	1.5 ↓
Piebalgas, C1610	7 372 ↑	2 249 ↑	0.9 ↑	0.9 ↓	2.2 ↑
Latvijas Finieris**, C1621	194 136 ↑	181 082 ↑	7.7 ●	1.5 ●	1.5 ↓
Pallant, C1623	3 873 ↑	1 745 ●	-2.0 ↓	0.7 ↓	7.4 ↑
Dores Fabrika, C1623	3 476 ↑	2 122 ↓	1.7 ↑	0.7 ↑	1.8 ↑
Pinus GB, C3109	5 941 ↓	831 ↓	-0.6 ↓	1.0 ↑	441.1 ↑

Piezīmes:
Rādītāja dinamikas tendence 2008.-2013. g.: ↑ – augoša; ↓ – dilstoša; ● – nav izteikta.
* pārskata periods 1.07-30.06; ** konsolidēto pārskatu dati

(Avots: autoru aprēķini pēc Lursoft datiem)

Vudlandei ir pieejami finanšu resursi, jo tās finanšu rādītāji atbilst kredītiestāžu prasībām. Uzņēmums izmanto bankas kredītlīniju 1 milj. EUR apjomā un atmaksā kredītu, kurš tika izmantots ilgtermiņa ieguldījumu veikšanai (abi no *Danske bank*). Automatizējot ražošanas procesus, kā arī, aktīvi ražojot krājumus ārpus produkcijas realizācijas sezonas, uzņēmumam ir iespēja palielināt produktivitāti un ienākumus no eksporta. Taču tam nepieciešamo līdzekļu piesaisti limitē *iekšējie faktori* – uzņēmuma ārvalstu īpašnieku konservatīvā investīciju politika. Uzņēmuma piemērs rāda, ka perspektīvam kokrūpniecības uzņēmumam ar labiem finanšu rādītājiem bankas ir gatavas piešķirt finanšu resursus (divkārt palielināts kredītlīnijas apjoms), taču atmaksas termiņi ir īsi.

Piebalgas ir pirmapstrādes uzņēmums, kurš ražo konstrukciju zāģmateriālus, taras sagataves, mietus, kā

arī profilētus, ēvelētus zāģmateriālus. Uzņēmums atrodas lauku teritorijā un nodarbina 79 strādājošos. Finanšu rādītāji ir samērā labi, jo apgrozījums un rentabilitāte pieaug, kā arī gan 2013., gan 2014. gadā ir pieauguši ieguldījumi pamatlīdzekļos. Tomēr uzņēmuma komerciālā rentabilitāte ir vien 0,8-1,3% intervālā, kamēr iepriekš apskatītajam *Vudlande* šis rādītājs ir robežās no 2,5 līdz 8,1%. Arī likviditāte *Piebalgas* ir nedaudz zem normas, un atkarībai no piesaistītā kapitāla ir tendence pieaugt. Turklāt *Piebalgas* tikai 27% realizācijas ieņēmumu spēj gūt ārvalstu tirgos, kurpretim *Vudlande* – 77%.

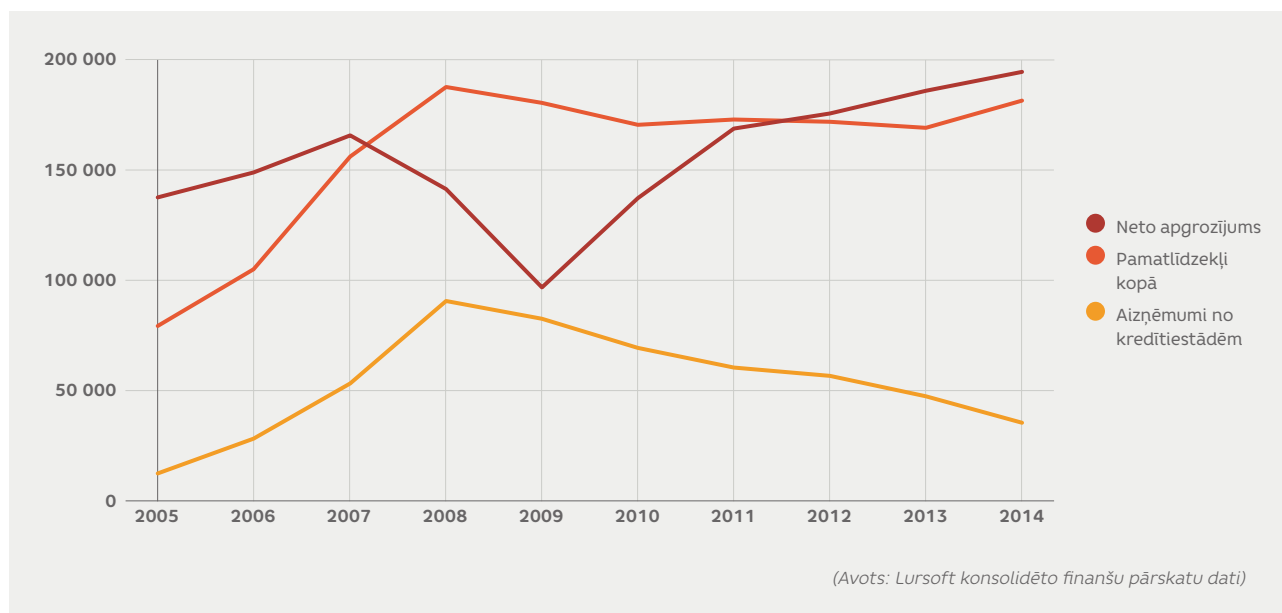
Uzņēmumam *Piebalgas* ir nepieciešams veikt ieguldījumus pamatlīdzekļos, lai varētu sasniegt *Vudlandei* līdzīgus rentabilitātes rādītājus, jo pēc pārstrādātās izejvielas apjoma abi uzņēmumi ietilpst otrajā uzņēmumu desmitniekā. Jauna zāģēšanas ceha izveidei uzņēmums par

saviem līdzekļiem aizsāka būvdarbus un līzīgā iegādājās darbāgaldus, taču būvniecībai nepieciešamo kredītu neizdevās piesaistīt. Gada pārskatu informācija liecina, ka kredītu un kredītlīniju atmaksas termiņi ir īsi, tādēļ uzņēmuma maksātspēja ir cieši saistīta ar pieņēmumu par *Swedbank* kredītu pagarinājuma lēmumiem. Piebalgas ir no kredītēšanas un tautsaimniecības viedokļa perspektīvs uzņēmums, taču finanšu resursi tā attīstībai nav pieejami pietiekamā apjomā, un būtu nepieciešams publiskais atbalsts resursu nodrošināšanai.

Latvijas Finieris ir Latvijas vadošais kokapstrādes koncerns, kura galvenā specializācija ir saplākšņa ražošana. Ņemot vērā koncerna lomu Latvijas kokapstrādē, tas ir analizēts plašāk un par laikposmu no 2005. līdz 2014. gadam (5. att.). Koncerna uzņēmumos strādā 2,4 tūkst. darbinieku jeb aptuveni 8% kokrūpniecībā nodarbināto, bet pievienotās vērtības īpatsvars apgrozījumā veido apmēram 37% (nozārē – vidēji 28%).

Latvijas Finieris darbības rādītāji, tūkst. EUR, 2005.-2014. g.

5. attēls

Latvijas Finiera konsolidētais apgrozījums 2014. gadā sasniedza 194 milj. EUR, kopš 2005. gada pakāpeniski pieaugot 1,4 reizes. Tiek veikts aktīvs mārketinga ārvalstīs, tostarp kā nozīmīga jāatzīmē piedalīšanās ārvalstu vizītēs Latvijas Valsts prezidenta delegāciju sastāvā, kā rezultātā eksporta ieņēmumu daļa veido aptuveni 83%. Uzņēmuma komerciālā rentabilitāte šajā laikposmā bija vidēji 4,1%, un tā kopējās likviditātes rādītājs – 1,5-1,8 reizi intervālā, tātad samērā augsts. *Latvijas Finiera* uzņēmējdarbības un finanšu rādītāji ir izcili, sniegums ir stabils ilgtermiņā, tādēļ koncerns teorētiski ir pievilcīgs no potenciālo kredītdevēju viedokļa. Tomēr intervijā ar uzņēmuma vadību tika konstatēts, ka pat *Latvijas Finierim* bankas atturas piešķirt aizdevumus ar fiksētiem nosacījumiem uz termiņu, kas pārsniedz 3 gadus.

Jāatzīmē, ka *Latvijas Finieris* iet kapitāla akumulācijas ceļu, jo laikā no 2005. līdz 2014. gadam koncerna pamatlīdzekļu vērtība bilancē ir pieaugusi 2,3 reizes, sasniedzot 181 milj. EUR. *Latvijas Finiera* konsolidēto finanšu pārskatu analīze ļauj secināt, ka pēdējos gados pamatlīdzekļu izveidē uzņēmums lielā mērā paļaujas uz saviem finanšu resursiem. Savukārt no 2006. līdz 2008. gadam koncerns strauji palielināja pamatlīdzekļu bilances vērtību (2,4 reizes), kas tika finansēts ar banku aizdevumiem (kredītiestāžu aizņēmumu vērtība bilancē pieauga pat 7,3 reizes, pārsniedzot 90 milj. EUR). Galvenais ilgtermiņa ieguldījumu finansētājs ir DNB banka, taču atsevišķi aizņēmumi ir saņemti arī no *Swedbank* un *SEB bankas*. Kopš 2009. gada sasniegtā maksimālā aizņēmumu summa no kredītiestādēm ik gadu

ir samazinājusies vidēji par 14%, un 2014. gadā saistību īpatsvars bilancē bija vairs tikai 1,5.

Latvijas Finiera 2014. gada finanšu pārskata vadības ziņojumā izvirzītā prioritāte ir kāpināt saplākšņa ražošanas apjomu paralēli produktu vērtības un darba efektivitātes palielināšanai. Kā norādīts uzņēmuma mājas lapā¹⁰, laikposmā līdz 2020. gadam ir plānots investēt 280 milj. EUR; kopš 2011. gada Igaunijā vien ir investēti 80 milj. EUR. Investīcijas Igaunijā nodrošina piekļuvi Igaunijas meža resursiem *Latvijas Finiera* vajadzībām un ņem vērā nepieciešamību ar automatizāciju kompensēt ar Latviju salīdzinoši augstākās darba algas nozarē. Tik apjomīgas starptautiska mēroga investīciju programmas realizācijai plānotajā termiņā *Latvijas Finierim* būs nepieciešami ilgtermiņa aizņēmumi no kredītiestādēm, jo no saviem resursiem uzņēmums var ieguldīt attīstībā aptuveni 30 milj. EUR gadā. Tādēļ nepieciešams publiskā sektora atbalsts, lai uzlabotu ilgtermiņa kredītu pieejamību *Latvijas Finierim* kā tautsaimniecībā īpaši vērtīgam kokrūpniecības uzņēmumam, kura ilgtermiņa sniegums liecina par zemu aizdevēja risku.

Uzņēmums *Pallant*, nodarbinot vidēji 100 cilvēkus lauku teritorijā, specializējas logu un durvju līmēto koka brusu izgatavošanā, ražo termobrusas, bet no ražošanas atlikumiem izgatavo briketes. Uzņēmumam ir samērā stabils noieta tirgus ārvalstīs, kas iegūts vairāk nekā 20 gadu darbības laikā. Taču realizācijas apjoma attīstībai pastāvīgi ir nepieciešamas resursietilpīgas ārējā mārketinga aktivitātes, vizītes pie ārvalstu partneriem, piedalīšanās izstādēs. Darbībai ārvalstu tirgos ievērojamas izmaksas rada regulārā Vācijas institūtā veiktā produktu testēšana un sertifikācijas pakalpojumi. Kaut gan *Pallant* apgrozījumam ir tendence pieaugt, rentabilitāte ir negatīva, likviditāte zema, tiek strādāts galvenokārt ar piesaistīto kapitālu. Turklāt salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem samaksātais VSAOI apjoms uz darbinieku ir būtiski mazāks, tātad darbs uzņēmums nenodrošina konkurētspējīgas sociālās garantijas.

Pallant vadība intervijā skaidro vājos rādītājus ar izejvielu un personāla atalgojuma izmaksu pieaugumu, nepietiekamu automatizācijas un ražošanas apjoma līmeni, grūtībām konkurēt cirsma izsolēs ar cenu un norēķinu termiņiem. No tautsaimniecības viedokļa tāda veida uzņēmumu kā *Pallant* veiksmīgāka attīstība būtu lietderīga, jo ražošana norit perspektīvajā tālākapstrādes

jomā, nodarbinot lauku iedzīvotājus, izgatavojot galvenokārt augstas pievienotās vērtības produktus eksporta tirgum. Tomēr pētījuma autoru ieskatā kapitāla akumulācija nav primārais uzņēmuma uzdevums. Turklāt ar esošajiem vājajiem finanšu rādītājiem un bez skaidra perspektīvās darbības modeļa redzējuma ir maz ticama papildus finanšu resursu piesaistes iespēja uzņēmuma attīstībai. Vispirms *Pallant* būtu nepieciešams augsti kompetents starptautiska līmeņa vadības konsultāciju atbalsts, lai izstrādātu dzīvotspējīgu uzņēmuma turpmākās darbības modeli un to ieviestu. Gada pārskatos pieejamā informācija liecina, ka šādus pakalpojumus ir izmantojusi, piemēram, *Vudlande* aptuveni 50 tūkst. EUR apjomā. Izpratnes nodrošināšana par cēloņsakarībām konkrētajā nišā, perspektīvu biznesa modeļu izstrāde un vadības kapacitātes paaugstināšana konsultāciju rezultātā ir dārga, un nelabvēlīgā finanšu situācijā esošs uzņēmums tās visdrīzāk nespēs apmaksāt. Tā kā *Pallant* attīstība tomēr būtu noderīga no tautsaimniecības viedokļa, pirmkārt, ieteicams nodrošināt iespēju saņemt publisko atbalstu konsultāciju pakalpojumiem augstākās vadības kapacitātes atbalstam kokrūpniecības nozarē. Otrkārt, arī turpmāk nepieciešams pastāvīgs publiskais atbalsts ārējā mārketinga un produktu sertifikācijas darbībām.

Dores Fabrika ir moderni aprīkota, augsti automatizēta saliekamo koka māju ražotne, kas lauku teritorijā nodarbina 27 strādājošos. Uzņēmums *pakāpeniski* palielina ražošanas apjomu, *nostiprinot reputāciju ārvalstu tirgos*, ieguldījumu apjoms pamatlīdzekļos amortizācijas rezultātā sarūk, jo jaudas nav noslogotas un nav pamata būtiskiem papildus ieguldījumiem. Likviditāte un rentabilitāte ir zema, taču uzlabojas, arī saistību īpatsvars bilancē nav nozīmīgi paaugstināts. *Dores Fabrikas* finanšu rādītāji ļauj piesaistīt finanšu resursus, taču pagaidām papildus ieguldījumi nav nepieciešami.

Saliekamās koka mājas ir augstas pievienotās vērtības gala produkts, kuram ražotājs ar labu reputāciju var zināmā mērā diktēt cenu. Kā liecina Igaunijas lielākā koka māju nozares dalībnieka *Kodumaja* 20 gadu darbības dati¹¹, *ražošanas apjoma paplašināšana un reputācijas iegūšana ir ilglaicīgs process*. Šobrīd daudzās Norvēģijas apdzīvotajās vietās ir *Kodumaja* realizētie objekti, kuros potenciālie klienti var iepazīties ar māju īpašībām un lietotāju pieredzi. No tālākapstrādes attīstīšanas skatpunkta saliekamo koka māju ražošana ir Latvijai īpaši perspektīva joma. Lai *Dores Fabrika* straujāk attīstītos,

¹⁰ Latvijas Finieris. (2015). Latvijas Finieris – Assessment of 2014 Results. Pieejams: <http://www.finieris.com/en/medijiem--presei/pazinojumi/latvijas-finieris-assessment-of-2014-results->

¹¹ Kodumaja. (2015). Turnover and personnel 1995-2014 and target 2015. Pieejams: [http://www.kodumaja.ee/UserFiles/Presentationid/2015-03-09%20%20Presentation%20of%20Kodumaja%20\(pdf,%20screen%20quality\).pdf](http://www.kodumaja.ee/UserFiles/Presentationid/2015-03-09%20%20Presentation%20of%20Kodumaja%20(pdf,%20screen%20quality).pdf)

nepieciešams turpināt tai pastāvīgi sniegt publisko atbalstu ārējā mārketinga un produktu sertifikācijas darbībām, līdz uzņēmums panāk pietiekamu jaudu noslogojumu. Tikai pēc tam aktualizēsies investīciju jautājums papildus pamatlīdzekļos, un uzņēmums veiks nākamo posmu kapitāla akumulācijā.

Pinus GB ir viens no lielākajiem Latvijas mēbeļu nozares uzņēmumiem, kas ir specializējies masīvoka mēbeļu un līmēto vairogu ražošanā (213 nodarbinātie). Uzņēmumam nozīmīgs realizācijas kanāls ir ražošana preču katalogiem, kur gan ir piedzīvotas vairākas neveiksmes. Uzņēmums cenšas piesaistīt citus pasūtījumus, piedaloties izstādēs, piesaistot pircējus Lielbritānijā un Skandināvijas valstīs, kā arī sadarbojoties ar mēbeļu tirgotājiem internetā. Apgrozījumam, pamatlīdzekļu vērtībai un rentabilitātei ir tendence samazināties. *Pinus GB* ir zaudējis gandrīz visu pašu kapitālu un ir riskants kā finanšu līdzekļu ieguldīšanas vai aizdevuma piešķiršanas objekts. Uzņēmums izmanto ilgtermiņa aizdevumu no radniecīgās sabiedrības un *DNB bankas* kredītlīniju.

Saskaņā ar pētījuma autoru intervijās saņemto informāciju produkcijas realizācija mēbeļu biznesā ir saistīta ar apjomīgiem un regulāriem mārketinga izdevumiem, ja vien netiek veikta masveida pasūtījumu izpilde, piemēram, *IKEA*. Taču *Pinus GB* vadības pārskatos pieejamā informācija liecina, ka reklāmas izdevumi ir nelieli, bez transporta izdevumiem lielākā pozīcija pārdošanas izmaksās ir komisijas maksas aģentiem. Pēc interneta avotiem var spriest, ka uzņēmums piedalās tikai dažās izstādēs gadā. Kaut arī vadības pārskatos tiek izvirzīts mērķis apgūt ārvalstu tirgus, *Pinus GB* interneta vietne ir tikai latviešu valodā, un tās saturs neliecina par aktīvu darbu klientu piesaistē. Tomēr *Pinus GB* attīstība būtu noderīga Latvijas tautsaimniecībai, jo arī mēbeļu rūpniecība ir attīstāmās tālākapastrādes daļa, turklāt arī

nodarbināto skaits šajā uzņēmumā ir ievērojams. *Pinus GB* gadījumā var rekomendēt tās pašas darbības un ar tām saistīto publisko atbalstu kā iepriekš apskatītajam *Pallant*. Jāņem gan vērā apstākļi, ka *Pinus GB* saskaņā ar 2014. gada finanšu pārskatu datiem ir klasificējams kā finanšu grūtībās nonācis saimnieciskās darbības veicējs¹², kam publisko atbalstu ārējo tirgu apguvei nevar piešķirt. Tādēļ uzņēmuma īpašniekiem būtu jāpalielina pamatkapitāls.

Apskatīto kokrūpniecības uzņēmumu analīze ļauj secināt, ka ekonomiski spēcīgi un perspektīvi kokrūpniecības uzņēmumi ir spējīgi piesaistīt ārējos finanšu resursus vajadzīgajā apjomā, tomēr kredītiestādes atturas piešķirt līdzekļus uz vairāk nekā 3 gadiem bez iekļānotas noteikumu pārskatīšanas. Tas nozīmē, ka ilgtermiņa ieguldījumu veikšanai kokrūpniecībā pastāv finanšu resursu pieejamības ierobežojumi. Vairākiem uzņēmumiem vispirms ir ieteicams saņemt augsti kvalificētas starptautiska līmeņa vadības konsultācijas, lai gūtu izpratni par sekmīgai darbībai nepieciešamajām izmaiņām un saņemtu palīdzību to ieviešanā. Konsultācijas ir dārgas, un uzņēmumu finanšu stāvoklis ierobežo šādas iespējas izmantošanu. Tā kā apskatītajos gadījumos uzņēmumu darbības attīstība būtu vēlama no tautsaimnieciskā ieguvuma viedokļa, ir jāapsver iespēja sniegt publisko atbalstu šāda veida vadības konsultāciju saņemšanai. Ja tiks atrasti sekmīgas darbības modeļi, konsultācijas izmantojušie uzņēmumi atsāks iet kapitāla akumulācijas ceļu. Vairumam uzņēmumu kapitāla akumulācijas nepieciešamību ierobežo to spēja pārdot savu produkciju lielākoties ārējos tirgos tādā apjomā, lai būtu nepieciešama ražošanas paplašināšana. Tātad kapitāla akumulāciju var pastarpināti sekmēt publiskā sektora atbalsts finanšu resursu pieejamības nodrošināšanai (skatīts sadaļā *tautsaimniecības/investīciju finansēšana*), ārējo tirgu apgūšanai un kokrūpniecības uzņēmumu augstākās vadības kompetences paaugstināšanai.

¹² Grūtībās nonācis saimnieciskās darbības veicējs. Pieejams: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/noderiga-informacija/grutibas-nonacis-saimnieciskas-darbibas-veicajs>

3. REKOMENDĀCIJAS PUBLISKĀ SEKTORA ORGANIZĀCIJĀM

1. rekomendācija

KOKSNES RESURSU EFEKTĪVĀKA IZMANTOŠANA PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS RADĪŠANAI LATVIJĀ

Piesaistīt Latvijai stratēģiskos investorus perspektīvās tālākapstrādes jomās liela mēroga ražotņu izveides projektiem, piemēram, *plātņu ražošanas apakšnozarē* (LIAA, Ekonomikas ministrija, Ārlietu ministrija): konkurētspējīgu stratēģisko investīciju projektu piedāvājumu izstrāde, proaktīva iespējamo investoru izvēle, informēšana un pārliecināšana, tostarp ar augstāko valsts amatpersonu un diplomātiskā korpusa atbalstu.

2. rekomendācija

KOKRŪPNIECĪBAS IZSTRĀDĀJUMU PATĒRIŅA PAAUGSTINĀŠANA LATVIJĀ

Prioritāri pārskatīt un pārstrādāt Latvijas būvnormatīvu saturu, papildinot un pilnveidojot to prasības, ņemot vērā inovācijas un tehnoloģiju izaugsmi ES koka namdarū un galdniecības izstrādājumu izmantošanas jomā, lai novērstu šķēršļus kokmateriālu plašākam pielietojumam Latvijas būvniecībā (Ekonomikas ministrija). Valsts un pašvaldību pasūtījumu ietvaros īstenot koka konstrukciju paraugprojektus (ēkas un inženierbūves), kuri demonstrē koka pielietojuma iespējas un efektivitāti Latvijā (publiskā sektora organizācijas).

3. rekomendācija

KAPITĀLA AKUMULĀCIJA LATVIJAS KOKRŪPNIECĪBĀ

Nepārtraukti nodrošināt publisko atbalstu ārējo tirgu apgūšanai – dalība izstādēs, tirdzniecības misijās, ražotņu un to produktu atbilstības novērtēšana (Ekonomikas ministrija, Finanšu ministrija), kā arī aktīvi sniegt politisko atbalstu ārējo ekonomisko sakaru veidošanā Valsts prezidenta vizīšu ietvaros (Valsts prezidents). Paaugstināt publisko atbalstu starptautiska līmeņa vadības konsultāciju pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai *augstākās vadības kapacitātes* atbalstam kokrūpniecības nozarē (Ekonomikas ministrija, Finanšu ministrija).

Autori

Dr. Aleksejs Nipers

LLU Ekonomikas un reģionālās attīstības institūta vadošais pētnieks

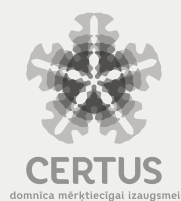
Savas zinātnieka gaitas ir uzsācis 2004. gadā Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūtā, vēlāk strādājis RISEBA Ekonomikas un biznesa institūtā, bet kopš 2014. gada ir LLU Ekonomikas un reģionālās attīstības institūta vadošais pētnieks. Viņa zinātniskās intereses ir saistītas ar politikas ietekmes novērtējumu mikro un makro līmenī, īpaši bioekonomikas sektoru kontekstā. Pēdējo 7 gadu laikā A.Nipers ir vadījis vai kā vadošais pētnieks piedalījies vairāk nekā 15 zinātniskajos projektos.

Dr. Jānis Ozoliņš

SIA „Uzņēmumu vadības ekspertu birojs” valdes priekšsēdētājs

Studējis Latvijas Lauksaimniecības universitātē, Latvijas Universitātē un Misūri-Kolumbijas universitātē (*University of Missouri-Columbia*) ASV. Sniedz vadības konsultāciju pakalpojumus galvenokārt pārtikas rūpniecības, kokapstrādes, mašīnbūves, ķīmiskās rūpniecības un pakalpojumu nozares uzņēmumiem, kā arī piedalās pētniecības projektos. Galvenās pētījumu tēmas – ES fondu atbalsta ietekmes novērtēšana un apstrādes rūpniecības apakšnozaru attīstības iespēju izpēte.

Latvijas ekonomisko izaugsmi var tikai panākt ar kopīgiem spēkiem. Domnīca Certus veicina dialogu ar uzņēmējiem, zinātniekiem un publiskā sektora lēmumu pieņēmējiem lai radītu attīstības idejas, kas balstītas zināšanās un pieredzē. Idejas, kas var virzīt Latviju pa mērķtiecīgas izaugsmes ceļu, sabalansējot liberālas tirgus ekonomikas attīstības principus ar pārdomātu un fokusētu valsts atbalstu Latvijas tautsaimniecības nozaru attīstībai.

Rīga. Domnīca Certus. 2015.